

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Петрика Олега Олеговича «Балетна труппа Львівського театру опери та балету другої половини ХХ – початку ХХІ століття: художньо-творчий аспект», представлену до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури (мистецтвознавство)

Хореографічне мистецтво, танцювальна культура, освіта танцівників в Україні не часто стає предметом вивчення науковців, не дивлячись на яскравість і презентаційність практичних результатів. Наукове дослідження художньо-творчого аспекту Львівського театру опери та балету другої половини ХХ – початку ХХІ століття, особливо його балетної труппи, здійснено Олегом Петриком вперше, що підкреслює актуальність проблематики у сучасній культурології та мистецтвознавстві.

Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької існує 120 років. Звичайно, що зміни в суспільно-політичних відносинах завжди віддзеркалювали події на театральній сцені. Тому ліквідація пробілів у висвітленні життя театру та її балетної труппи залишається актуальною і складною проблемою. Дисертант вдало доповнює наукову інформацію балетознавчими спостереженнями 1950–1980-х років, які вперше були віднайдені у мистецтвознавчих джерелах з радянської періодики. Власний театральний досвід О. Петрика надає ґрунтовності й достовірності науковій новизні дисертації.

Джерелознавча база дослідження логічно поділена на праці радянського періоду та українського балетного театру часів незалежності. Дослідник звертається й до наукових розвідок присвячених балетній трупі Львівського театру опери та балету упродовж усієї історії її існування (В. Захарова, Н. Захарчук, Р. Мокрій, О. Паламарчук, Р. Савченко, Т. Степанчикова, А. Терещенко, Т. Чурпіта, Т. Шіт та ін.). Особливого значення набуває введення до наукового обігу наукової англо- та франкомовної літератури (М. Бланко-Бореллі, П. Варрелі, Дж. Гудбрідж, Д. Джовітт, К. Каріна, Дж. Керой, С. Коунсел,

В. Престон-Данлоп, М. Ренді, А. Санчес-Колберг, М. Франко, О. Фігес, О. Хевітта ін.).

Методологія дослідження художньо-творчого аспекту діяльності балетної трупі Львівського театру вибудовує струнку концепцію. Її основа міститься в термінологічній аналітиці й систематизації, яка застосовується для хронології етапів становлення балетного мистецтва в Україні. Крізь генезу балетного жанру дисертант демонструє взаємозв'язки з суспільно-історичними процесами та явищами. Балетний театр у Львові стає тим зразком, який синтезує, трансформує, реконструює зовнішні впливи на репертуарну політику вистав.

Результати дослідження художньо-творчої діяльності балетної трупі Львівського оперно-балетного театру можуть отримати практичне застосування у подальших теоретичних розробках як з проблем театру, так і художньої творчості, творчої діяльності видатних балетмейстерів і виконавців, домінуючої ролі окремих особистостей у становленні вітчизняної школи чоловічого та жіночого балетного виконавства. Важливою складовою роботи є звернення дисертанта до балетних вистав останніх десятиліть з виявленням рис постмодернізму. Ці питання започатковують наукові дослідження магістрів і аспірантів, спрямовуючи їхні студії до репертуару сучасності, до порівняльного аналізу із зарубіжним балетним театром ХХ ст.

У першому теоретико-методологічному розділі дисертації розкрито художньо-творчі особливості балетної трупі Львівського театру опери та балету означеного періоду, враховуючи наукові праці з загальної історії радянського балету та українського балетного театру, теоретичних проблем хореографічного мистецтва, зокрема функціонування балетної трупі Львівського театру опери та балету упродовж всієї історії її існування.

Цілий підрозділ дисертації присвячено науковим методам дослідження, які послуговували основою для виконання мети дослідження, а саме – виявлення мистецьких особливостей у діяльності балетної трупі Львівського театру опери та балету впродовж другої половини ХХ – початку ХХІ століть крізь призму виконавської та балетмейстерської творчості.

Використовуючи біографічний метод (спеціально не виокремлений у методах дослідження, але по суті домінуючий) у поєднанні з історико-культурологічним, дисертанту вдалося виявити мікрорівень соціопроесів і явищ, які суттєво вплинули на формування професійної майстерності, репертуарної політики та значні досягнення окремих особистостей театру. На прикладі біографій і творчості артистів балету представлено педагогічний, виконавський, балетмейстерський синтез. Приміром, танцювальна підготовка у балерини Д. Нижанківської поєднувала школу О. Суховерської з ритмопластикою А. Дункан, танцювальними інтерпретаціями українських народних пісень, класичними танцями у балетній школі М. Славенської, Прага, Чехія з балетмейстерською майстерністю С. Фалішевського, Львів. Свій досвід Д. Нижанківська перенесла до балетної студії у м. Інсбрук, Австрія. Такий синтез творчості, освіти й практики представлений на прикладі багатьох артистів балетної трупи театру.

На основі порівняння біографічних наративів дисертант виявив типові риси у формуванні художньо-творчої діяльності балетної трупи Львівської опери. Так, життєві обставини та творчі здобутки артистів балету, аналіз індивідуальних біографічних наративів дозволив узагальнити уявлення про специфіку балетного репертуару як з класичних вистав, так і постійному прагненні до оновлення. Приміром, компонування музики Й. Штрауса у львівському балеті «Мрії старого композитора» (1941) як ознака європейського спрямування до балетної практики ХХ століття.

Оригінальність творчого мислення балетмейстерської спадщини Львівського театру опери та балету розкривається у другому розділі дослідження на прикладі інтерпретацій академічної спадщини. Звертаючись до наукових спостережень знаного українського театрознавця, доктора мистецтвознавства Ю. Станіщевського, О. Петрик доводить значення художніх процесів 1950-х рр, які стали для українського балетного театру часами застою та втратою авангардних знахідок.

Застосовуючи і в другому розділі дисертації біографічний метод у поєднанні із історико-культурологічним підходом, дисертант підкреслює цінність творчої

людини як особистості та суб'єкта художньо-творчої діяльності, що дозволяє зробити висновки про театральні процеси. Історико-культурологічний підхід тут виявляє динаміку творчості театру в діалозі культурних надбань в історичному часопросторі. Характеристика розмаїття творчих особистостей (артистів балету, балетмейстерів), які увійшли на різних етапах історії до складу балетної трупи театру, допомагає формувати уявлення про танцювальний колектив театру від періоду його становлення та трансформаційні процеси кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст.

Через досвід видатних балетмейстерів Львівського театру 60-х – 90-х років (М. Заславський, Г. Ісупов, П. Малхасянц, К. Муллер, М. Трегубов та ін.) дисертант акцентує увагу на традиціях і новаціях у постановці класичної спадщини. Відповідно історико-політичній ситуації розкрито художньо-творчі пошуки балетмейстерів щодо української тематики в балетній музиці вітчизняних композиторів.

Особливо цінним у дисертації О. Петрика є аналіз балетмейстерської роботи в театрі з початку 90-х років ХХ ст. Характеризуючи сучасні вистави українських митців С. Наєнка, А. Шошина та італійського балетмейстера М. Алджері, дисертант узагальнює трансформаційні процеси в творчій діяльності балетної трупи, більшій свободі вибору репертуару і музичного супроводу при збереженні класичної спадщини. Приміром, у доробку С. Наєнка є класичні твори та абсолютно нові з музикою українських композиторів («Повернення Батерфляй» на музику М. Скорика, присвячене творчій долі С. Крушельницької), включаючи й маловідомих авторів (балети «Маленький принц» та «Ніч Федеріко Гарсія Лорки» з музикою львівської композиторки А. Сіренко).

Логічним є й аналіз виконавського стилю артистів театру, що здійснюється в третьому розділі дисертації. Ґрунтуючись на аналітиці театрознавців, біографічному методі та оцінці суспільно-історичного впливу, О. Петрик розкриває різноманітність сценічних особистостей та балетного репертуару від середини ХХ ст. до сьогодення.

Разом із виявленням позитивних рис роботи виникає ряд зауважень та запитань до дисертанта, які можливо спонукають його до подальших студій.

Підкреслюючи актуальність представленої дисертації, її практичну значущість, опору на широкий емпіричний матеріал, зазначимо основний недолік, присутній у дослідженні – переважання описовості над аналітичним підходом та теоретичним узагальненням. Особливо це стосується другого і третього розділів дисертації, де забагато посилань, цитувань тощо. Ці розділи мали би бути більш самостійними, насиченими авторською оцінкою художньо-творчої діяльності балетної трупі та балетмейстерської роботи. Порівнюючи зазначені у дисертації завдання дослідження з його результатами, які містяться у висновках, складається враження у необхідності їх конкретизації відповідно змісту дослідної роботи, її новизни і вагомості.

Хотілось би тепер вже почути від дисертанта найсуттєвіші позиції наукової новизни як теоретичної констатації-узагальнення «вперше проаналізованого ступеня наукової розробки теми відповідно до хронологічних меж, заявлених у дослідженні, та не просто порушену мистецтвознавчу проблему щодо діяльності балетної трупі Львівської опери, а художньо-творчий потенціал цього колективу.

Загалом у роботі існує певна єдність методології та матеріалу: ознаки історичного процесу фіксуються більше у біографічних відомостях, але деякою мірою недостатньо теоретичної концептуалізації. Ви використовуєте біографічний метод дослідження, він є домінуючим у такого типу праць, у Вас багато посилань на дослідників-попередників, які раніше вивчали творчість видатних діячів Львівського театру опери та балету. Виникає питання: які невідомі раніше матеріали, документи про творчу діяльність балетмейстерів чи артистів білету вперше представлені у дисертації особисто Вами?

Які тенденції у формуванні балетного репертуару є домінуючими в останнє десятиліття?

Ви спираєтеся на роботи науковців різних періодів історії. Який вплив здійснили дисертаційні роботи останнього періоду для дослідження проблем балетної трупі театру та його художньої творчості?

Рецензована дисертація Петрика Олега Олеговича представляє перспективні напрями вивчення сучасної української культури з позицій культурології та мистецтвознавства, зокрема систематизації та оцінки оригінального дискурсивного матеріалу з проблем художньої творчості.

Окремі зауваження не впливають на позитивну оцінку дисертації О. О. Петрика, яка є закінченим, самостійним і актуальним дослідженням. Матеріали дисертаційної роботи достатньо представлені у наукових публікаціях. Автореферат повністю відбиває основний зміст дисертації.

Таким чином, приходимо до обґрунтованого висновку, що дисертація Петрика Олега Олеговича «Балетна трупа Львівського театру опери та балету другої половини ХХ – початку ХХІ століття: художньо-творчий аспект» цілком відповідає вимогам МОН України щодо предметного змісту та методологічної значущості досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури (мистецтвознавство).

Отже, Петрик Олег Олегович заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури (мистецтвознавство).

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри хореографії
Національної академії керівних
кадрів культури і мистецтв

Афоніна О. С.

